

TALABALARNING TA'LIM FAOLIYATIDAGI PSIXOLOGIYASI

*Xudoyberdiyeva Umida**Termiz davlat pedagogika instituti Maktabgacha**va boshlang'ich ta'lim fakulteti tyutori*

Annotatsiya: Ushbu maqola talabalarning ta'lim jarayonidagi psixologik omillarini tahlil qilishga qaratilgan. Talabalar bilim olish jarayonida turli motivatsiya darajalari, stress holatlari va individual psixologik xususiyatlarga ega. Maqolada psixologik omillarning ta'lim faoliyatiga ta'siri, motivatsiya va stressni boshqarish bo'yicha yondashuvlar ko'rib chiqilgan. O'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida ta'lim sifatini oshirish uchun psixologik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim psixologiyasi, talabalar motivatsiyasi, stress, individual yondashuv, akademik faoliyat.

Аннотация: Данная статья направлена на анализ психологических факторов в процессе обучения учащихся. Учащиеся в процессе обучения имеют разный уровень мотивации, стрессовые состояния и индивидуально-психологические особенности. В статье рассматривается влияние психологических факторов на учебную деятельность, подходы к управлению мотивацией и стрессом. На основе результатов проведенного исследования освещается важность психологической поддержки для повышения качества образования.

Ключевые слова: педагогическая психология, мотивация учащихся, стресс, индивидуальный подход, академическая активность.

Annotation: This article is aimed at analyzing the psychological factors of students in the educational process. Students have different levels of motivation, stress States and individual psychological characteristics in the learning process. The article examines the impact of psychological factors on educational activities, approaches to motivation and stress management. Based on the results of the study conducted, the importance of psychological support for improving the quality of education is highlighted.

Keywords: educational psychology, student motivation, stress, individual approach, academic activity.

KIRISH (INTRODUCTION)

Zamonaviy ta'lim tizimi talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va ularning psixologik holatini inobatga olishga qaratilgan. Inson psixologiyasi bilim olish jarayonida muhim omil bo'lib, ta'limning samaradorligi ko'pincha talabalar motivatsiyasi, qiziqishi va stressni boshqarish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi. Ayniqsa, yuqori ta'lim olish bosqichida talabalar yangi o'quv muhitiga moslashish, vaqtni boshqarish va individual o'qish usullarini shakllantirishda ko'plab psixologik to'siqlarga duch keladilar. Shu sababli, talabalarning ta'lim faoliyatidagi psixologik jarayonlarini tahlil qilish, ularga mos ta'lim usullarini ishlab chiqish bugungi kunda dolzarb masalalardan biridir.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, ta'lim sifati talabalar psixologik farovonligiga bevosita bog'liq. Stress va motivatsiya darajasi talabalarning bilim olish jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatishini aniqlash orqali ularga yordam beruvchi mexanizmlarni joriy etish mumkin. Shu bilan birga, psixologik qo'llab-quvvatlash tizimlarini rivojlantirish va individual yondashuvlarni

qo‘llash orqali ta‘lim samaradorligini oshirish imkoniyati mavjud. Ushbu maqola talabalarning ta‘lim faoliyatida uchraydigan psixologik omillarni tahlil qilish va ularning yechimlariga qaratilgan.

MATERIALLAR VA USULLAR (METHODS)

Tadqiqotda quyidagi usullar qo‘llanildi:

1. Anketa so‘rovnomalari: Talabalarning motivatsiyasi va stress darajasini o‘lchash uchun maxsus ishlab chiqilgan savollar.
2. Psixologik testlar: Talabalar psixologik holatlarini aniqlashga mo‘ljallangan metodikalar.
3. Tahliliy yondashuv: Ilgari o‘tkazilgan tadqiqotlar va adabiyotlar o‘rganib chiqildi.

Tadqiqot Toshkent shahridagi 3 ta universitetda o‘qiydigan 120 nafar talaba ishtirokida o‘tkazildi.

NATIJALAR (RESULTS)

Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko‘rsatdi:

1. Motivatsiya: Talabalarning 65 foizi ichki motivatsiyaga ega bo‘lsa, qolganlari tashqi motivatsiyaga asoslangan. Ichki motivatsiya ko‘proq muvaffaqiyatli o‘qishga olib kelgan.
2. Stress darajasi: Talabalarning 70 foizi o‘qish jarayonida stress his qilishlarini ta‘kidlashgan, bu esa ularning akademik ko‘rsatkichlariga salbiy ta‘sir ko‘rsatgan.
3. Individuallik: Har bir talabaga yondashuv turlicha bo‘lishi kerakligi aniqlangan. Bu esa o‘quv jarayonini yanada samarali tashkil etish zaruratini ko‘rsatadi.

MUNOZARA (DISCUSSION)

Olingan natijalar talabalarning ta‘lim jarayonidagi muvaffaqiyatida psixologik omillarning ahamiyatini tasdiqlaydi. Ichki motivatsiyaga ega bo‘lgan talabalar o‘quv jarayonida faolroq ishtirok etishadi, o‘z maqsadlariga erishish uchun mustaqil harakat qilishadi. Bu talabalar o‘z bilimlarini faqat baholar uchun emas, balki shaxsiy rivojlanish va kasbiy mahoratni oshirish uchun egallashga intilishlarini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, tashqi motivatsiyaga asoslangan talabalar o‘z faoliyatlarida qisqa muddatli rag‘batlarga (masalan, stipendiya yoki tan olinish) tayanishadi, bu esa ularning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga salbiy ta‘sir qilishi mumkin.

Stress darajasi esa talabalar uchun eng katta to‘siqlardan biri sifatida ko‘rib chiqildi. Talabalarning ko‘pchiligi vaqtni boshqarish, ko‘p vazifalarni bir vaqtning o‘zida bajarish, o‘quv jarayonidagi yuqori talablar va shaxsiy mas‘uliyatni muvozanatlashtirishda muammolarga duch kelishadi. Stressni boshqarish bo‘yicha trening va qo‘llab-quvvatlash dasturlari talabalarning akademik natijalarini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin.

Shuningdek, har bir talabaning individual ehtiyojlarini inobatga olish zarur. Masalan, ko‘pchilik talabalar bir xil yondashuvlardan foydalanganda, ba‘zilari qo‘shimcha yordamga muhtoj bo‘lishadi. Shuning uchun, ta‘lim jarayonida moslashuvchan o‘quv rejalarini ishlab chiqish va psixologik maslahat xizmatlarini rivojlantirish zarur. Bu yondashuv talabalar stress darajasini kamaytirib, ularning ta‘lim jarayonidagi qiziqishini oshiradi.

XULOSA (CONCLUSION)

Talabalarning ta'lim faoliyatidagi psixologiyasini o'rganish ularning muvaffaqiyatini oshirishga yordam beradi. Motivatsiya va stress boshqaruvi borasidagi chora-tadbirlar ta'lim jarayonini yaxshilashda katta ahamiyatga ega. Kelgusida ushbu mavzuni yanada chuqurroq o'rganish zarurati mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vygotskiy L.S. (1984). "Psixologik rivojlanish nazariyalari." Moskva: Pedagogika.
2. Deci E., Ryan R. (2000). "Self-determination theory: Motivatsiyaning ichki va tashqi omillari." *Psychological Review*, 66(4), 456-478.
3. Lazarus R., Folkman S. (1984). "Stress va uni boshqarish strategiyalari." New York: Springer.
4. Uzbek Milliy Universiteti Psixologiya Fakulteti Ilmiy Maqolalari (2022).
5. Yusupov A. (2019). "Ta'lim psixologiyasi." Toshkent: Universitet nashriyoti.